

Journal of Social Intervention: Theory and Practice –
2014 – Volume 23, Issue 2, pp. 71–74
URN:NBN:NL:UI:10-1-116248

ISSN: 1876-8830

URL: <http://www.journalsi.org>

Publisher: Igitur publishing, in cooperation
with Utrecht University of

Applied Sciences, Faculty of Society and Law

Copyright: this work has been published under a
Creative Commons Attribution-Noncommercial-No
Derivative Works 3.0 Netherlands License

Marcel Spierts. **De stille krachten van de
verzorgingsstaat. Geschiedenis en toekomst van
sociaal-culturele professionals.** Amsterdam: Uitgeverij

Van Gennep, 2014, 408 p., €24,90.

ISBN 978 94 6164 245 5

BOOKS

JOSJE VAN DER LINDEN

Drs. Josje van der Linden heeft ruime
ervaring in het hoger onderwijs en de
volwasseneneducatie in Nederland en Afrika.

Op dit moment is zij docent levenslang
leren bij de Rijksuniversiteit Groningen en
docent rekenen bij de Hogeschool iPabo in
Amsterdam/Alkmaar. Zij bereidt een proefschrift
voor over het ontwikkelen van programma's
levenslang leren voor risicogroepen.

E-mail: c.j.van.der.linden@rug.nl

NIEUWE KANSEN VOOR DE STILLE KRACHTEN VAN DE VERZORGINGSSTAAT IN DE PARTICIPATIESAMENLEVING?!

Als het aan de regering ligt, wordt de
verzorgingsstaat in rap tempo vervangen door
de participatiesamenleving. Dat weet iedere

Nederlander sinds de troonrede van september
2013. Hoewel de woorden van Koning Willem
Alexander veel commotie los hebben gemaakt,
verwoordde hij beleid dat al eerder ingezet
was, onder andere met de invoering van de
Wet Maatschappelijke Ondersteuning in 2007.
“Meedoen” was en is het parool. Burgers
moeten verantwoordelijkheid nemen voor hun

BOOKS

eigen welzijn en dat van hun medemens. Deze koerswijziging gaat gepaard met decentralisatie van de besluitvorming over welzijn van de Rijksoverheid naar de gemeentes en wordt ideologisch ondersteund met begrippen als *actief burgerschap*, *burgerinitiatief* en *eigen kracht*. Hoe de beoogde verschuiving gerealiseerd moet worden, hoe burgers hun verantwoordelijkheid kunnen nemen, welke begeleiding daarbij nodig is om te voorkomen dat kwetsbare burgers buitengesloten worden, zijn vragen die steeds urgenter worden en waarop de vaandragers van de participatiesamenleving het antwoord vaak schuldig moeten blijven.

Marcel Spierts laat in zijn proefschrift zien dat we niet zo ver hoeven te zoeken naar antwoorden op deze vragen. Er zijn namelijk "participatie-specialisten" onder ons, die als zodanig nog niet bekend en erkend zijn. Dit zijn de sociaal-culturele professionals zoals jongerenwerkers, sociaal-cultureel werkers, opbouwwerkers en vormingswerkers. Zij hebben zich vanaf de Tweede Wereldoorlog ontwikkeld tot vakmensen in het activeren van de mensen, die de participatiesamenleving zo nodig heeft. Hoe komt het dat deze professionals niet naar voren treden op het moment dat er zoveel behoefte aan hen is en hoe zouden ze aangemoedigd kunnen worden om hun specialisme kenbaar te maken? Met behulp van Spierts' proefschrift kunnen we deze profileringsvraagstukken in een historische context plaatsen en een perspectief voor de

huidige tijd schetsen. Deze recensie geeft kort de inhoud van het proefschrift weer en komt daarna terug op dit perspectief.

De vraag die Spierts zichzelf stelt, is: hoe ontwikkelt de professionalisering van de sociaal-culturele beroepen zich na 1945 en welke interne en externe (f)actoren zijn daarop van invloed? Conceptueel steunt de beantwoording van de vraag op de logica van het professionalisme zoals die door Freidson (2001) is benoemd als derde logica naast en tegenover die van de markt en de bureaucratie, gekoppeld aan het begrip vakmanschap, zoals Sennett (2008) en Schön (1983) dat hanteren. Professionalisme heeft betrekking op de relatie tussen samenleving en beroep (buiten-perspectief) en vakmanschap op de relatie tussen beroep en beroepsbeoefenaar (binnen-perspectief). Aan de hand van deze twee concepten beschrijft Spierts hoe de sociaal-culturele beroepen zich hebben ontwikkeld gedurende vier naoorlogse periodes. Hij benoemt deze periodes als volgt: ontluikend vakmanschap (1945–1965), de (de)constructie van een professie (1965–1980), de verrassende overleving van het beroep (1980–2000) en belaagde professionals (2000–2010). De beschrijving is goed leesbaar, gedegen en helder uitgewerkt met verhelderende voorbeelden en illustratieve foto's. Volgens Spierts ontwikkelden de sociaal-culturele beroepsbeoefenaren zich door al die jaren heen, waarin ze toegejuicht, gepolitiseerd, bekritiseerd, verguisd en gedoogd werden, tot

specialisten in het activeren. De activerende professional zoekt de burger op, identificeert zijn of haar eigen kracht, gaat in dialoog en werkt verbindend om samenwerking tot stand te brengen tussen de burger en de sociale omgeving.

Eerder beschreef en analyseerde Michielse (1977) de geschiedenis van 125 jaar welzijnszorg (van 1848 tot 1972). Onder de titel *De burger als andragoog* analyseert hij het welzijnswerk als instrument in de handen van burgerij, terwijl hij tegelijkertijd met behulp van het begrip “dubbelkarakter” laat zien dat deze burgerlijke bemoeienis niet alleen ten dienste staat van de burgerij, maar ook de emancipatie van de arbeidersklasse dient. Spierts gaat verder waar Michielse gebleven is en analyseert hoe het beroep van de andragoog zich ontwikkelt en losmaakt van zijn burgerlijke oorsprong. Waar de activiteiten van de burger als andragoog gekenmerkt werden door hun dubbelkarakter ten opzichte van de deelnemers, worden de activiteiten van de moderne sociaal-culturele professionals gekenmerkt door activering en verbinding, waarbij de deelnemer zelf als burger aan zet is.

De balans opmakend constateert Spierts dat het beroep intern stevig is, maar extern kwetsbaar. Onder verwijzing naar Van der Laan (2006) gebruikt Spierts de term *ambachtelijkheid* om te verhelderen hoe beroep en persoon samenkomen met interne

stevigheid als resultaat. De professionals hebben een stevige bijdrage geleverd aan de verzorgingsstaat, maar hebben die bijdrage niet als zodanig geclaimd. Hun relatie met wetenschap en onderzoek kwam niet uit de verf vanwege de moeilijk meetbare lange termijndoelen. Ze waren en zijn stille krachten en worden zelfs “naar binnen gericht” genoemd door de schrijver (p. 313). Daarom verwondert het niet dat de potentie van de stille krachten voor de participatiesamenleving niet onderkend wordt. De nadruk die tegenwoordig gelegd wordt op participatie en de actieve burger, gaat voorbij aan de activerende en verbindende rol van de professional. Soms lijkt het er zelfs op dat de professional de eigen kracht van de burger in de weg zou staan (zie onder andere De Boer & Van der Lans, 2011). Waar professionals het woord nemen, ontnemen zij, bij wijze van spreken, het woord aan de burgers.

Hoe komen we uit deze impasse? Het is de verdienste van Spierts dat hij de schijnwerper richt op de stille krachten en daarmee hun cruciale bijdrage aan de participatiesamenleving belicht. Professionals laten kansen liggen als zij zich niet als participatie-professionals profileren, is zijn oordeel (Spierts & Duyvendak, 2013). Daarmee steekt hij de professionals een hart onder riem, maar zadelt hij ze ook op met een lastige boodschap. In discussies over de participatiesamenleving wordt de actieve burger met zijn of haar eigen kracht

BOOKS

vaak tegenover de professional met zijn deskundigheid gezet. Is het dan aan die professional om anderen te overtuigen van zijn onmisbare rol onder verwijzing naar de rol die hij speelde in de verzorgingsstaat? De ambachtelijkheid van de professional manifesteert zich in de wijze waarop hij of zij in uiteenlopende situaties kwetsbare burgers ondersteunt om zich te ontwikkelen tot actieve burgers. Daarbinnen is hij echter zelf ook een burger met zijn eigen kwetsbaarheid. Om de toegevoegde waarde van de professionals te beschrijven en te analyseren zijn onderzoekers nodig, die zich niet laten afleiden door moeilijk meetbare lange termijn doelen, maar zich opstellen als "betrokken, deskundige buitenstaanders" (Van der Kamp, 2002). De onderzoeker Spierts zou de handschoen op kunnen nemen en daarmee voorkomen dat ook de wetenschapper een stille, naar binnen gerichte kracht wordt. De professionaliteit van de wetenschapper zelf staat hier op het spel. Hij of zij kan stille krachten een stem te geven, een verbindende rol vervullen tussen samenleving en kennisontwikkeling en een lans breken voor het belang van activeren en verbinden in diezelfde samenleving. De stille krachten serieus nemen, betekent meer dan ze oproepen om hun mond open te doen.

REFERENTIES

- Boer, N. de, & Lans, J. van der (2011). Laat meer over aan de zelfredzame burger. *Tijdschrift voor Sociale Vraagstukken*, 104(9), 20–25.
- Freidson, E. (2001). *Professionalism. The third logic. On the practice of knowledge*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Kamp, M. van der (2002). Dr. Strangelove of Inspecteur Clousseau? Over de rol van evaluatieonderzoek bij sociale interventies. *Tijdschrift Sociale Interventie*, 11(4), 41–51.
- Laan, G. van der (2006). *Maatschappelijk werk als ambacht. Inbedding en belichaming*. Amsterdam: SWP.
- Michielse, H. (1977). *De burger als andragoog. Een geschiedenis van 125 jaar welzijnswerk*. Meppel/Amsterdam: Boom.
- Schön, D. (1983). *The reflective practitioner. How professionals think in action*. San Francisco: Jossey Bass.
- Sennett, R. (2008). *The craftsman*. London: Allen Lane.
- Spierts, M., & Duyvendak, J. W. (2013). Stille krachten van de verzorgingsstaat verdienen beter. *Tijdschrift voor Sociale Vraagstukken*, 106(1), 20–25.